

Różnice indywidualne w kontekście orientacji seksualnej. Osobowość i temperament w populacji kobiet

Individual differences in the context of sexual orientation.
 Personality and temperament in women's population

Marcin Kwiatkowski

Mersey Care NHS Trust Hesketh Centre
 Psychological Services Southpark, Wielka Brytania

Streszczenie

Wstęp. Celem niniejszej pracy jest analiza profili osobowości i temperamentu w grupie kobiet homo-, bi- i heteroseksualnych.

Material i metody. W badaniu udział wzięło 85 kobiet: 39 homoseksualnych, 15 biseksualnych i 31 heteroseksualnych. Orientacja seksualna kobiet oceniana była na podstawie ich bezpośredniej deklaracji w ankiecie demograficznej. Zastosowano 16-czynnikowy Kwestionariusz Osobowości Cattell, Kwestionariusz Osobowości Eysencka oraz Formalną Charakterystykę Zachowania — Kwestionariusz Temperamentu Zawadzkiego i Strelaua.

Wyniki. Uzyskane wyniki wskazują na istnienie różnic istotnych statystycznie pomiędzy kobietami homoseksualnymi oraz biseksualnymi w Skali Kłamstwa ($p = 0,004$) oraz pomiędzy kobietami homoseksualnymi i heteroseksualnymi w Skali Neurotyzmu ($p = 0,003$) oraz Skali Kłamstwa ($p = 0,023$). Różnice pomiędzy grupami biseksualną i homoseksualną zanotowano w czynnikach: G — wysokie–niskie superego ($p = 0,037$), I — wrażliwość–brak wrażliwości ($p = 0,034$), L — nadmierna podejrzliwość–ufność ($p = 0,027$), M — niekonwencjonalność–konwencjonalność ($p = 0,009$), O — depresyjna niepewność siebie–pewność siebie ($p = 0,037$) oraz czynnika Q3 — wysoka samoocena–niska samoocena ($p = 0,029$). Istnienie różnic istotnych statystycznie stwierdzono także pomiędzy kobietami homoseksualnymi i heteroseksualnymi, dotyczyły one dwóch czynników: Q1 — radykalizm–konserwatyzm ($p = 0,043$) oraz Q4 — wysokie napięcie ergiczne–niskie napięcie ergiczne ($p = 0,027$). Różnice pomiędzy kobietami biseksualnymi i heteroseksualnymi dotyczyły czynników: G — wysokie superego–niskie superego ($p = 0,035$) oraz M — niekonwencjonalność–konwencjonalność ($p = 0,016$). Różnice istotne statystycznie stwierdzono pomiędzy grupami homoseksualną i biseksualną w trzech wymiarach: Wytrzymałość ($p = 0,004$), Aktywność ($p = 0,009$) oraz Perseweratywność ($p = 0,036$); pomiędzy grupami homoseksualną i heteroseksualną również w trzech wymiarach: Wytrzymałość ($p = 0,008$), Aktywność ($p = 0,018$) oraz Reaktywność Emocjonalna ($p = 0,014$). Grupy heteroseksualna i biseksualna różnią się jednym wymiarem — Wrażliwość Sensoryczna ($p = 0,030$).

Wnioski. Uzyskane wyniki wskazują na istnienie różnic istotnych statystycznie pomiędzy kobietami homoseksualnymi, biseksualnymi i heteroseksualnymi w profilach osobowości i temperamentu.

Seksuologia Polska 2009; 7 (2): 46–51

Słowa kluczowe: osobowość, temperament, seksualność

Abstract

Introduction. The aim of this study is an analysis of personality and temperament profiles in homosexual, bisexual and heterosexual women's groups.

Material and methods. The project included 85 women: 39 homosexual, 15 bisexual and 31 heterosexual women. The sexual orientation of each participant was determined by her direct declaration in the demographic questionnaire. The study involved: Eysenck Personality Questionnaire-Revised, The Sixteen Personality Factor Questionnaire, Formal Characteristics of Behaviour Temperament Inventory of Zawadzki & Strelau.

Results. The obtained results indicate significant differences between homosexual and bisexual women in terms of Lie Scale ($p = 0.004$) and between homosexual and heterosexual women in terms of Neuroticism ($p = 0.003$) and Lie Scale ($p = 0.023$). The study shows differences between bisexual and homosexual group on factors: G — Low Super Ego Strength–High Super Ego Strength ($p = 0.037$), I — Harria–Prensia ($p = 0.034$), L — Alaxia–Protension ($p = 0.027$), M — Praxernia–Autia ($p = 0.009$), O — Untroubled–Guilt Proneness ($p = 0.037$) and Q3 — Low Integration–High Self-Concept Control ($p = 0.029$). The obtained results indicate differences on two factors between heterosexual women and lesbians: Q1 — Conservatism–Radicalism ($p = 0.043$) and Q4 — Low Ergic Tension–High Ergic Tension ($p = 0.027$). The results indicate significant differences between bisexual and heterosexual women on two factors: G — Low Super Ego Strength–High Super Ego Strength ($p = 0.035$) and M — Praxernia–Autia ($p = 0.016$). The collected data shows a significant differences between homosexual and bisexual group in three dimensions: Endurance ($p = 0.004$), Activity ($p = 0.009$) and Perseveration ($p = 0.036$), between homosexual and heterosexual group in three dimensions as well: Endurance ($p = 0.008$), Activity ($p = 0.018$) and Emotional Reactivity ($p = 0.014$). The difference between heterosexual and bisexual group regards Sensory Sensitivity ($p = 0.030$).

Conclusion. The above study shows an evidence to support the thesis that there are statistically significant differences between homosexual, bisexual and heterosexual women in their personality and temperament profiles.

Polish Sexology 2009; 7 (2): 46–51

Key words: personality, temperament, sexuality

Wstęp

Osobowość i temperament człowieka są zmiennymi kształtującymi się pod wpływem czynników biologicznych, środowiskowych oraz oddziaływań społecznych. Orientacja seksualna i szeroki wachlarz zachowań seksualnych człowieka są zjawiskami wciąż budzącymi szerokie zainteresowanie i będącymi przedmiotem badań naukowych. Celem niniejszej pracy było porównanie profilów osobowości i temperamentu kobiet homo-, bi- i heteroseksualnych na podstawie ich bezpośredniej deklaracji dotyczącej własnej orientacji seksualnej.

W związku z powyższym postawiono następujące pytania badawcze:

1. Czy cechy osobowości różnicują kobiety homoseksualne, biseksualne i heteroseksualne?
2. Czy cechy temperamentu różnicują kobiety homoseksualne, biseksualne i heteroseksualne?

Materiał i metody

Udział w badaniu był anonimowy i dobrowolny. Informacje o prowadzonych badaniach zostały umieszczone na ogólnodostępnych stronach oraz forach internetowych, jak również na stronach przeznaczonych dla polskich mniejszości seksualnych.

Osoby zainteresowane mogły pobrać gotowy komplet kwestionariuszy ze strony internetowej bądź też, po wcześniejszym kontakcie, otrzymać je drogą mailową, po czym zwrócić je na wskazany adres e-mail. W trakcie studiów nie odnotowywano wskaźnika odmowy udziału w badaniu. Badaniem objęto grupę 178 osób. Orientacja seksualna uczestników była oceniana na podstawie własnej oceny preferencji seksualnych na Heteroseksualnej–Homoseksualnej Skali Kinseya [1] oraz na podstawie własnej, bezpośredniej deklaracji uczestników w ankiecie demograficznej. Niniejsze studia dotyczą analizy wyników uzyskanych na podstawie własnych deklaracji kobiet biorących udział w badaniu. W związku z powyższym uzyskano 3 grupy badawcze: grupę kobiet homoseksualnych, biseksualnych oraz heteroseksualnych (tab. 1).

Do analizy wymiarów osobowości użyto: polskiej adaptacji 16-czynnikowego Kwestionariusza Osobowości Cattella (16PF, *The Sixteen Personality Factor Questionnaire*) [2] oraz polskiej adaptacji Kwestionariusza Osobowości Eysencka (EPQ-R, *Eysenck Personality Questionnaire-Revised*) [3]. Do analizy wymiarów temperamentu użyto: Formalnej Charakterystyki Zachowania — Kwestionariusza Temperamentu [4]. Kwestionariusze 16PF oraz EPQ-R zastosowano jako metody umożliwiające wieloczynni-

Tabela 1. Rozkład liczebności oraz wieku w badanych grupach

Grupa	n	M	SD
Homoseksualna	39	27,56	7,11
Biseksualna	15	25,67	9,74
Heteroseksualna	31	26,32	6,14

Tabela 2. Porównanie średnich wartości dla wymiarów osobowości mierzonych kwestionariuszem EPQ-R

EPQ-R	Grupa	M	SD
Neurotyzm	Homoseksualna	3,94	1,79
	Biseksualna	4,93	1,91
	Heteroseksualna	5,32	1,32
Ekstrawersja	Homoseksualna	6,09	1,83
	Biseksualna	5,60	2,47
	Heteroseksualna	5,68	2,12
Psychotyzm	Homoseksualna	6,12	1,68
	Biseksualna	6,47	2,20
	Heteroseksualna	5,09	2,52
Skala Kłamstwa	Homoseksualna	5,79	2,01
	Biseksualna	4,00	1,65
	Heteroseksualna	4,50	2,04

M (median) — mediana; SD (standard deviation) — odchylenie standardowe

kową analizę profili osobowości. Kwestionariusz Osobowości Cattella składa się z 305 bezpośrednich pytań, a mierzone czynniki (16) mają wartości dwubiegunowe (biegun dodatni i biegun ujemny) [2]. Kwestionariusz EPQ-R, mierzący podstawowe wymiary osobowości, należy do najbardziej rozpoznanych kwestionariuszy używanych w diagnostyce psychologicznej. Zdaniem Eysencka układ nerwowy w kombinacji ze środowiskiem determinuje pojawienie się podstawowych cech osobowości i zachowania. Kwestionariusz mierzy następujące wymiary osobowości: Ekstrawersja–Introwersja, Neurotyzm oraz Psychotyzm. Kwestionariusz zawiera także Skale Kłamstwa [3] (tab. 2). Kwestionariusz FCZ-KT jest oryginalną metodą skonstruowaną przez Zawadzkiego i Strelaua w ramach Regulacyjnej Teorii Temperamentu. Zgodnie z nią pierwotne, podstawowe i biologicznie zdeterminowane przez wrodzone mechanizmy neurohormonalne, wymiary temperamentu zostały podzielone na dwie grupy: wymiary temperamentu opisujące energetyczną charakterystykę zachowania (Aktywność, Reaktywność Emocjonalną, Wytrzymałość, Wrażliwość Sensoryczną) oraz czasową charakterystykę zachowania (Żwawość, Perseweratywność). Konfiguracja poszczególnych cech temperamentu daje nam możliwość określenia stopnia harmonijności tempera-

mentu oraz zdolności przetwarzania informacji przez jednostkę [4].

Uzyskane wyniki analizowano za pomocą programu SPSS, stosując statystykę *t*-Studenta.

Wyniki

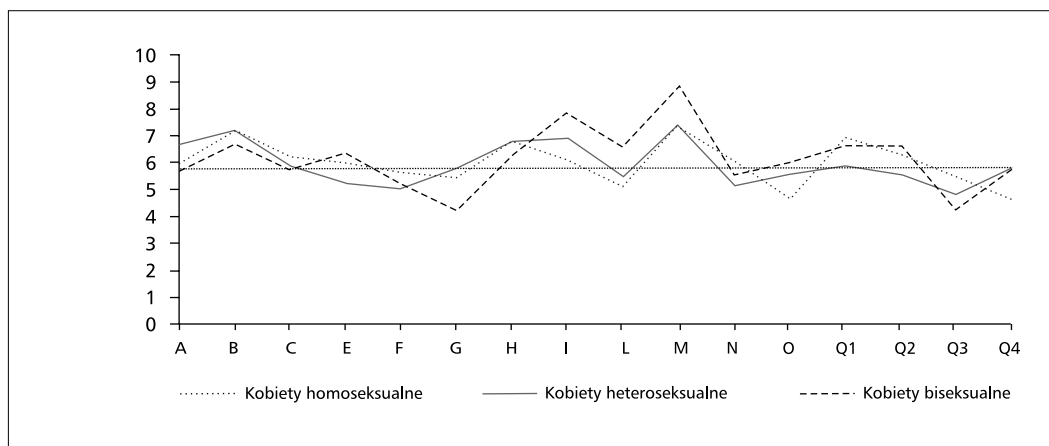
Uzyskane wyniki wskazują na obecność istotnych statystycznie różnic pomiędzy kobietami homoseksualnymi oraz biseksualnymi w Skali Kłamstwa ($p = 0,004$) oraz pomiędzy kobietami homoseksualnymi i heteroseksualnymi w Skali Neurotyzmu ($p = 0,003$) oraz w Skali Kłamstwa ($p = 0,023$).

Kobiety homoseksualne uzyskały wyższe wyniki w Skali Kłamstwa (M [median] = 5,79; SD [standard deviation] = 2,01) w porównaniu z kobietami biseksualnymi ($M = 4,00$; $SD = 1,65$) i heteroseksualnymi ($M = 4,50$; $SD = 2,04$). Kobiety heteroseksualne uzyskały natomiast wyższe wyniki w Skali Neurotyzmu ($M = 5,32$; $SD = 1,32$) niż homoseksualne ($M = 3,94$; $SD = 1,79$).

Stwierdzono także różnice istotne statystycznie pomiędzy badanymi grupami w wynikach uzyskanych po zastosowaniu kwestionariusza osobowości 16PF.

Różnice pomiędzy grupami biseksualną i homoseksualną zanotowano w czynnikach: G — wysokie niskie–superego ($p = 0,037$), I — wrażliwość–brak wrażliwości ($p = 0,034$), L — nadmierna podejrzliwość–ufność ($p = 0,027$), M — niekonwencjonalność–konwencjonalność ($p = 0,009$), O — depresyjna niepewność siebie–pewność siebie ($p = 0,037$) oraz czynnika Q3 — wysoka samoocena–niska samoocena ($p = 0,029$). Istnienie różnic istotnych statystycznie stwierdzono także pomiędzy kobietami homoseksualnymi i heteroseksualnymi, dotyczyły one dwóch czynników: Q1 — radykalizm–konserwatyzm ($p = 0,043$) oraz Q4 — wysokie napięcie ergiczne–niskie napięcie ergiczne ($p = 0,027$). Różnice pomiędzy kobietami biseksualnymi i heteroseksualnymi dotyczyły czynników: G — wysokie superego–niskie superego ($p = 0,035$) oraz M — niekonwencjonalność–konwencjonalność ($p = 0,016$) (ryc. 1).

Kobiety homoseksualne uzyskały wyższe wyniki w czynnikach G ($M = 5,47$; $SD = 1,75$) oraz Q3 ($M = 5,47$; $SD = 4,23$) w porównaniu z kobietami biseksualnymi, które uzyskały odpowiednio niższe wyniki dla G ($M = 4,15$; $SD = 2,34$) oraz Q3 ($M = 4,23$; $SD = 1,59$). Kobiety biseksualne uzyskały natomiast wyższe wyniki w przypadku czynników: I ($M = 7,85$; $SD = 1,82$), L ($M = 6,54$; $SD = 1,66$), M ($M = 8,85$; $SD = 1,57$), O ($M = 6,00$; $SD = 1,87$) w porównaniu z kobietami homoseksualnymi, które uzyskały niższe wyniki dla czynnika I ($M = 6,11$; $SD = 2,67$), L ($M = 5,13$; $SD = 2,42$), M ($M = 7,37$; $SD = 1,73$) oraz czynnika O ($M = 4,58$; SD

Rycina 1. Profile osobowości kobiet homo-, bi- i heteroseksualnych (16PF)

= 2,40). Kobiety homoseksualne uzyskały wyższe wyniki dla czynnika Q1 ($M = 6,97$; $SD = 1,53$) oraz niższe wyniki dla czynnika Q4 ($M = 4,63$; $SD = 1,99$) w porównaniu z kobietami heteroseksualnymi, które uzyskały odpowiednio wyniki dla czynnika Q1 ($M = 5,94$; $SD = 2,59$) oraz czynnika Q4 ($M = 5,84$; $SD = 2,45$). Kobiety heteroseksualne w porównaniu z kobietami biseksualnymi uzyskały wyższe wyniki dla czynnika G ($M = 5,81$; $SD = 2,29$) oraz niższe dla czynnika M ($M = 7,39$; $SD = 1,82$). Kobiety biseksualne uzyskały odpowiednio wyniki dla czynnika G ($M = 4,15$; $SD = 2,34$) oraz czynnika M ($M = 8,85$; $SD = 1,57$) (tab. 3).

Analiza wyników wykazała obecność różnic istotnych statystycznie między grupami w wymiarach mierzonych kwestionariuszem temperamentu FCZ-KT.

Stwierdzono różnice istotne statystycznie pomiędzy grupami homoseksualną i biseksualną w trzech wymiarach: Wytrzymałość ($p = 0,004$), Aktywność ($p = 0,009$) oraz Perseweratywność ($p = 0,036$); pomiędzy grupami homoseksualną i heteroseksualną również w trzech wymiarach: Wytrzymałość ($p = 0,008$), Aktywność ($p = 0,018$) oraz Reaktywność Emocjonalna ($p = 0,014$). Grupy heteroseksualna i biseksualna różnią się jednym wymiarem: Wrażliwość Sensoryczna ($p = 0,030$). Kobiety homoseksualne uzyskały w porównaniu z kobietami biseksualnymi wyższe wyniki w wymiarach: Wytrzymałość ($M = 6,51$; $SD = 1,92$) oraz Aktywność ($M = 5,89$; $SD = 1,84$) oraz niższe wyniki w wymiarze Perseweratywność ($M = 4,03$; $SD = 2,01$). Kobiety biseksualne uzyskały wyniki odpowiednio dla wymiaru Wytrzymałość ($M = 4,73$; $SD = 1,98$), Aktywność ($M = 4,27$; $SD = 2,19$) oraz Perseweratywność ($M = 5,47$; $SD = 2,59$). Kobiety heteroseksualne uzyskały niższe wyniki w porównaniu z lesbijkami w dwóch wymiarach: Wytrzymałość ($M = 5,30$; $SD = 1,64$) oraz Aktywność ($M = 4,80$; $SD = 1,81$) oraz wyższe w wy-

miarze Reaktywność Emocjonalna ($M = 4,23$; $SD = 1,91$) niż kobiety homoseksualne, które uzyskały niższe wyniki ($M = 3,08$; $SD = 1,83$). Stwierdzono jedną różnicę istotną statystycznie w wymiarze Wrażliwość Sensoryczna pomiędzy grupami biseksualną i heteroseksualną, gdzie kobiety heteroseksualne uzyskały wyższe wyniki ($M = 6,30$; $SD = 2,02$) w porównaniu z biseksualnymi ($M = 4,87$; $SD = 2,03$) (tab. 4).

Dyskusja

Uzyskane wyniki świadczą o istnieniu różnic istotnych statystycznie w wymiarach osobowości i temperamentu w grupie kobiet, w zależności od deklarowanej orientacji seksualnej. Kobiety homoseksualne, które uzyskiwały wyższe wyniki w Skali Kłamstwa, przejawiają większe tendencje do przedstawiania siebie w lepszym świetle, w porównaniu z kobietami biseksualnymi i heteroseksualnymi. Lesbijki cechują się także niższym poziomem Neurotyzmu niż kobiety heteroseksualne, które mogą łatwiej ulegać nastrojom, być bardziej drażliwe i skłonne do stanów lękowych. Kobiety homoseksualne mogą częściej charakteryzować się większą wytrzymałością, odpowiedzialnością i stałością w uczuciach (G+) oraz siłą woli i samokontrolą (Q3+) niż kobiety biseksualne, które mogą być spostrzegane jako bardziej infantylnie oraz zmienne w uczuciach (G-) oraz charakteryzujące się brakiem wytrzymałości i słabą wolą (Q3-). Uzyskane wyniki sugerują, że biseksualne kobiety można scharakteryzować jako bardziej niecierpliwe, skłonne do introspekcji oraz intuicyjne (I+), bardziej zazdrosne oraz skryte (L+), ekscentryczne, z żywą wyobraźnią i zainteresowaniami twórczymi (M+) jednocześnie charakteryzujące się wyższym poziomem zatroskania, osamotnienia i skłonnościami do samoobwiniania się (O+) w porów-

Tabela 3. Porównanie średnich wartości dla czynników osobowości mierzonych kwestionariuszem 16PF

Czynnik	Grupa	M	SD
A	Homoseksualna	5,95	2,23
	Biseksualna	5,62	2,84
	Heteroseksualna	6,65	2,06
B	Homoseksualna	7,21	1,54
	Biseksualna	6,69	2,32
	Heteroseksualna	7,23	1,52
C	Homoseksualna	6,26	2,46
	Biseksualna	5,69	1,75
	Heteroseksualna	5,94	2,08
E	Homoseksualna	6,00	1,71
	Biseksualna	6,38	2,29
	Heteroseksualna	5,32	1,64
F	Homoseksualna	5,66	2,03
	Biseksualna	5,23	2,45
	Heteroseksualna	5,06	2,37
G	Homoseksualna	5,47	1,75
	Biseksualna	4,15	2,34
	Heteroseksualna	5,81	2,29
H	Homoseksualna	6,82	2,44
	Biseksualna	6,31	2,87
	Heteroseksualna	6,84	2,58
I	Homoseksualna	6,11	2,67
	Biseksualna	7,85	1,82
	Heteroseksualna	7,00	2,18
L	Homoseksualna	5,13	2,42
	Biseksualna	6,54	1,66
	Heteroseksualna	5,55	2,26
M	Homoseksualna	7,37	1,73
	Biseksualna	8,85	1,57
	Heteroseksualna	7,39	1,82
N	Homoseksualna	6,11	2,82
	Biseksualna	5,54	2,44
	Heteroseksualna	5,16	2,50
O	Homoseksualna	4,58	2,40
	Biseksualna	6,00	1,87
	Heteroseksualna	5,58	2,38
Q1	Homoseksualna	6,97	1,53
	Biseksualna	6,62	2,33
	Heteroseksualna	5,94	2,59
Q2	Homoseksualna	6,29	1,93
	Biseksualna	6,62	2,33
	Heteroseksualna	5,58	1,86
Q3	Homoseksualna	5,47	1,77
	Biseksualna	4,23	1,59
	Heteroseksualna	4,84	1,55
Q4	Homoseksualna	4,63	1,99
	Biseksualna	5,69	1,84
	Heteroseksualna	5,84	2,45

M (median) — mediana; SD (standard deviation) — odchylenie standardowe

naniu z lesbijkami. Kobiety homoseksualne można opisać jako bardziej postępowe i samodzielne w myśleniu i działaniu (Q1+) oraz spokojne i flegmatyczne (Q4) w porównaniu z kobietami heteroseksualnymi. Kobiety heteroseksualne mogą częściej przejawiać zachowania charakteryzujące się wytrwałością i odpowiedzialnością (G+) oraz konwencjonalizmem (M-) niż

Tabela 4. Porównanie średnich wartości dla wymiarów temperamentu mierzonych kwestionariuszem FCZ-KT

FCZ-KT	Grupa	M	SD
Żwawość	Homoseksualna	5,57	1,94
	Biseksualna	4,67	2,38
	Heteroseksualna	5,37	2,13
Wytrzymałość	Homoseksualna	6,51	1,92
	Biseksualna	4,73	1,98
	Heteroseksualna	5,30	1,64
Wrażliwość Sensoryczna	Homoseksualna	5,22	2,78
	Biseksualna	4,87	2,03
	Heteroseksualna	6,30	2,02
Aktywność	Homoseksualna	5,89	1,84
	Biseksualna	4,27	2,19
	Heteroseksualna	4,80	1,81
Perseweratywność	Homoseksualna	4,03	2,01
	Biseksualna	5,47	2,59
	Heteroseksualna	4,87	2,19
Reaktywność Emocjonalna	Homoseksualna	3,08	1,83
	Biseksualna	3,80	1,74
	Heteroseksualna	4,23	1,91

M (median) — mediana; SD (standard deviation) — odchylenie standardowe

kobiety biseksualne. Wyniki badań Kulpy wykazały, że lesbijki charakteryzują się wyższą neurotycznością (C), uległością (E-) oraz nieśmiałością (H-). Jednocześnie uzyskały one wyniki, które mogą świadczyć o większej wrażliwości (I+), nadmiernej podejrzliwości (L+) oraz osamotnienia (O+) [5]. W badaniach Hopkinsa [6] wykazano, że homoseksualne kobiety cechują się większym chłodem emocjonalnym (A-), pewnością siebie (E+), niekonwencjonalnością (M+), samowystarczalnością (Q2+) oraz małym napięciem nerwowym (Q4-). Duckitt i Du Toit [7] wskazują na większą dominację i niezależność homoseksualnych kobiet. Imieliński [8] twierdzi, że u kobiet o orientacji homoseksualnej spotyka się wygórowane potrzeby uczuciowe, rozbudowany romantyzm, wyrafinowaną intymność i przypisuje im wyższy poziom dominacji w porównaniu z kobietami heteroseksualnymi. Wyniki badań Lippy [9, 10] wskazują na niższy poziom neurotyczności w grupie lesbijek niż heteroseksualnych kobiet. Te same wyniki wskazują na fakt, że homoseksualne kobiety charakteryzują się wyższym w porównaniu z heteroseksualnymi poziomem otwartości na doświadczenia. We wcześniejszych badaniach wykazano [11], że kobiety homoseksualne cechują się wyższym poziomem neurotyczności niż heteroseksualne. Lesbijki ujawniają większe niezrównoważenie, a nawet tendencje lękowe, depresyjne, nadwrażliwość, impulsywność i samokrytycyzm. W skali Sumiennosc, gdzie występują przejawy takich cech jak kompetencja, skłonność do porządku, obowiązkowość, dążenie do osiągnięć, samodyscyplina, rozważność i rzetel-

ność, lesbijki uzyskały wyższe wyniki niż kobiety heteroseksualne [11].

Kobiety homoseksualne charakteryzują się wyższym poziomem Wytrzymałości i Aktywności w porównaniu z biseksualnymi. Osoby cechujące się wyższym poziomem Wytrzymałości wykazują dużą odporność na trudy i niewygodę życia codziennego, charakteryzując się większymi zdolnościami radzenia sobie w niekorzystnych warunkach otoczenia oraz mogą pracować ze szczególną intensywnością lub szczególnie długo. Wysoki poziom Aktywności jest charakterystyczny dla osób bardzo aktywnych zawodowo i społecznie, ekspansywnych oraz elastycznych w zachowaniu. Osoby te posiadają skłonności do zachowań impulsywnych i podejmowania ryzyka. Wyższy wynik w wymiarze Perseweratywność może sugerować że kobiety biseksualne, częściej niż homoseksualne, mogą przejawiać zachowania wskazujące na skłonności do drobiazgowej analizy zdarzeń, wielokrotnego powracania do minionych już faktów i długotrwałego ich przeżywania emocjonalnego oraz nadmiernej koncentracji na przeszłości. Kobiety heteroseksualne charakteryzują się niższym poziomem Wytrzymałości oraz Aktywności, w porównaniu z lesbijkami, ale jednocześnie wyższym poziomem Reaktywności Emocjonalnej, co może sugerować, że cechują się one wyższym poziomem pobudliwości emocjonalnej i jednocześnie mniejszą odpornością emocjonalną i tendencjami do załamывania się w trudnych sytuacjach. Kobiety heteroseksualne, które uzyskały wyższe wyniki w wymiarze Wrażliwość Sensoryczna, mogą charakteryzować się dużą wrażliwością sensoryczną i emocjonalną, czujnością i otwartością na otoczenie zewnętrzne niż biseksualne.

Uzyskane wyniki z badań wymagają dalszej weryfikacji na podstawie większej grupy badawczej.

Wnioski

1. Kobiety homoseksualne uzyskały wyższe wyniki w Skali Kłamstwa w porównaniu z biseksualnymi i heteroseksualnymi. Kobiety heteroseksualne uzyskały natomiast wyższe wyniki w Skali Neurotyzm w porównaniu z lesbijkami.

2. Kobiety homoseksualne uzyskały wyższe wyniki w czynnikach: G oraz Q3 w porównaniu z kobietami biseksualnymi, które uzyskały odpowiednio niższe wyniki. Kobiety biseksualne uzyskały natomiast wyższe wyniki w czynnikach: I, L, M oraz O w porównaniu z homoseksualnymi. Kobiety homoseksualne uzyskały wyższe wyniki dla czynnika Q1 oraz niższe wyniki dla czynnika Q4 w porównaniu z heteroseksualnymi. Kobiety heteroseksualne w porównaniu z kobietami biseksualnymi uzyskały wyższe wyniki dla czynnika G oraz niższe dla czynnika M.

3. Kobiety homoseksualne uzyskały w porównaniu z biseksualnymi wyższe wyniki w wymiarach: Wytrzymałość oraz Aktywność oraz niższe wyniki w wymiarze Perseweratywność. Kobiety heteroseksualne uzyskały niższe wyniki w porównaniu z lesbijkami w dwóch wymiarach: Wytrzymałość oraz Aktywność oraz wyższe w wymiarze Reaktywność Emocjonalna. Stwierdzono jedną różnicę istotną statystycznie w wymiarze Wrażliwość Sensoryczna pomiędzy grupami biseksualną i heteroseksualną, gdzie kobiety heteroseksualne uzyskały wyższe wyniki.

Piśmiennictwo

1. Kinsey A.C., Pomeroy W.B., Martin C.E., i Gebhard P.H. Sexual behaviour in the human female. W.B. Sanders, Philadelphia 1953.
2. Nowakowska M. Polska adaptacja 16-czynnikowego Kwestionariusza Osobowości R.B. Cattella. Psychol. Wychow. 1970; 3: 478–500.
3. Brzozowski P., Drwal R.Ł. Kwestionariusz Osobowości Eysencka. Polska adaptacja EPQ-R. Podręcznik, PTP, Warszawa 1995.
4. Zawadzki B., Strelau J. Formalna Charakterystyka Zachowania — Kwestionariusz Temperamentu (FCZ-KT). PTPPTP, Warszawa 1997.
5. Kulpa A. Niektóre cechy osobowości homoseksualistek. Prob. Rodz. 2001; 4–6, 99–103.
6. Hopkins J.H. The lesbian personality. Brit. J. Psychiat. 1969; 115: 1433–1436.
7. Duckitt J.H., Du Toit L. Personality profiles of homosexual men and women. J. Psychol. 2001; 123: 497–505.
8. Imieliński K. Zaburzenia psychoseksualne. Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 1973.
9. Lippa R.A. Sexual orientation and personalisty. Rev. Sex Re. 2005; 16: 119–153.
10. Lippa R.A. Sex differences and sexual orientation differences in personality: findings from the BBC Internet survey. Arch. Sex Beh. 2008; 37: 173–187.
11. Janicka I., Kwiatkowski M. Homosexuals in Poland: gender, sexuality and personality. Gay and lesbian psychology review. BPS 2008; 9: 34–43.